

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ ΑΓΙΑΡΟΥΣΙΟΥ ΚΑΙ ΩΡΩΠΟΥ
«**ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ**»

ΕΚΔΟΣΙΣ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ
ΠΕΤΡΟΥ ΚΑΙ ΠΑΥΛΟΥ ΠΕΝΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

www.agioiapistoloi.gr e-mail: agioi.apostoloi@gmail.com

τηλ. 210 8027738

ΚΥΡΙΑΚΗ 8 ΜΑΡΤΙΟΥ 2015. Β' ΝΗΣΤΕΙΩΝ.

Γρηγορίου Αρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Του Παλαμά.
Θεοφυλάκτου επισκόπου Νικομηδείας, Ερμού αποστόλου.
Έτος 8^ο Τεύχος 333

Να μην αμελούμε την σωτηρία μας

Κυριακή Β' Νηστειών
(Γρηγορίου του Παλαμά)

Δεύτερη Κυριακή των Νηστειών σήμερα, και ο απόστολος Παύλος μάς υπενθυμίζει να μη αμελούμε την σωτηρία μας. Και για τον σκοπό αυτό αντιπαραβάλλει τον λόγο του Χριστού, ο οποίος είναι ο προ αιώνων Θεός, με τους λόγους των αγγέλων που συναντάμε στην Παλαιά Διαθήκη. «Από την αρχή», λέει, «εσύ Κύριε θεμελίωσες την γη, και έργα των χειρών σου είναι οι ουρανοί· αυτοί χάνονται, εσύ όμως παραμένεις· και όλοι θα παλιώσουν σαν το ένδυμα, και σαν το πανωφόρι θα τούς τυλίξεις και θα αλλάξουν· εσύ όμως είσαι αναλλοίωτος και δίχως τέλος». Ανακεφαλαιώνει ο απόστολος ολόκληρη την Παλαιά και την Καινή Διαθήκη, από την δημιουργία του κόσμου κατά την Γένεση μέχρι την διασάλευση του σύμπαντος και την ανακαίνισή του, που περιγράφονται στην Αποκάλυψη. Εσύ είσαι, Κύριε, ομολογεί, ο Δημιουργός και ο Κριτής του κόσμου. Και ανάμεσα στα δύο ακραία γεγονότα, Εσύ είσαι το φως και ο σωτήρ του κόσμου, η οδός, η αλήθεια και η ζωή. Και συνεχίζει με την εξής ερώτηση: «σε ποιον από τους αγγέλους είπε ποτέ (ο Θεός), “κάτσε στα δεξιά μου μέχρι να υποτάξω στα πόδια σου τους εχθρούς σου”; δεν είναι όλοι (οι άγγελοι) λειτουργικά πνεύματα, που αποστέλλονται σε διακονία για εκείνους που πρόκειται να κληρονομήσουν την σωτηρία;». Ένα κοινό σημείο και μία μεγάλη διαφορά έχει ο Χριστός από τους αγγέλους.

Το κοινό σημείο, είναι ότι ο λόγος και των δύο είναι λόγος που προέρχεται από τον Θεό και αποσκοπεί στην σωτηρία μας· η δε διαφορά, ότι ο μεν λόγος των αγγέλων είναι έμμεσος, κατόπιν εντολής του Θεού, του δε Χριστού άμεσος, καθότι «ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ὑμῖν» (Ιω. 1.14). Γι αυτό και ο Θεός Πατήρ απευθύνεται στον Θεό Λόγο με λόγια τα οποία δεν είπε ποτέ στους αγγέλους, και τον θέτει εκ δεξιών του, επειδή είναι «φῶς ἐκ φωτός, Θεός ἀληθινός ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ». Η βαρύτητα των λόγων του Χριστού, επομένως, θα πρέπει να μάς καθιστά προσεκτικούς στην ζωή μας. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο ο απόστολος Παύλος καταλήγει λέγοντας: «Γι αυτό πρέπει εμείς να προσέχουμε πολύ περισσότερο αυτά που έχουμε ακούσει, μήπως κάποια στιγμή παρασυρθούμε. Γιατί, αν ο λόγος τον οποίο διατύπωσαν οι άγγελοι αποδείχθηκε

αληθινός, και κάθε παράβαση και παρακοή έλαβε τον δίκαιο μισθό της, πώς εμείς θα ξεφύγουμε εάν αμελήσουμε τόσο μεγάλη σωτηρία; η οποία, αφού άρχισε να κηρύττεται από τον Κύριο, βεβαιώθηκε σε εμάς από εκείνους που τον άκουσαν». Γνωρίζουμε, μάς λέει, ότι ο λόγος των αγγέλων αποδείχθηκε αληθινός, και ότι εκείνοι που τον αθέτησαν τελικά ανταμείφθηκαν με δίκαιη τιμωρία. Γνωρίζουμε επίσης, ότι ο λόγος του Χριστού είναι λόγος αληθινός και σωτήριος, και ότι έχει μεταδοθεί σε εμάς από τους αυτόπτες και αυτήκοους μάρτυρες, τους Αγίους Αποστόλους και Ευαγγελιστές.

Επομένως, τί θα μάς συμβεί εάν αθετήσουμε την ίδια μας την σωτηρία; Άρα, οφείλουμε να είμαστε διπλά προσεκτικοί, ώστε να μη παρασυρθούμε. Δεν είναι δύσκολο να παρασυρθούμε, και μάλιστα έχει πολλές μορφές η πλάνη. Πολλές φορές διαμορφώνουμε μία δική μας αντίληψη για την σημασία των λόγων του Ευαγγελίου, η οποία μάλιστα δεν απέχει και πολύ από το να μάς οδηγήσει σε αίρεση. Άλλοτε παρασυρόμαστε από τις επιθυμίες και από τις ηδονές του βίου, τρεφόμενοι με ξυλοκέρατα, ωσάν τον άσωτο υιό. Άλλοτε πάλι, τρέχουμε πίσω από πλανώντες και πλανεμένους, λησμονώντας ότι τα πάντα και οι πάντες οφείλουμε να προσβλέπουμε και να δείχνουμε στον Χριστό. Άλλοτε πάλι γινόμαστε κριτές της οικουμένης, και στέλνουμε τους αδελφούς μας στον παράδεισο ή στην κόλαση, λες και είμαστε καρδιογνώστες, λησμονώντας την εντολή του Κυρίου μας «μή κρίνετε, ίνα μή κριθήτε» (Ματθ. 7.1) Άλλοτε πάλι, ο πειρασμός έρχεται να ενσπείρει μύριους λογισμούς στην καρδιά μας, κυρίως εκ των δεξιών, στους οποίους υποκύπτουμε· και στην συνέχεια μάς ελέγχει, όχι για να μετανοήσουμε αλλά για να μάς οδηγήσει στην απόγνωση, στην ακηδία, στην απελπισία, στον πνευματικό θάνατο, όπως έπραξε με τον Ιούδα. Άλλοτε πάλι, νομίζουμε ότι επειδή τηρήσαμε δυο-τρεις από τις εντολές του Θεού, επειδή κρατήσαμε την νηστεία ή κάναμε και καμιά ελεημοσύνη, μάς οφείλει και τον παράδεισο· και λησμονούμε ότι τα έργα μας δεν πρέπει να διακατέχονται ούτε από τον φόβο της κολάσεως, ούτε από την προσδοκία της μελλοντικής ανταποδώσεως, αλλά από την αγάπη προς τον Θεό, η οποία καθρεφτίζεται και καλλιεργείται μέσα από την αγάπη προς τον πλησίον· γιατί «ή αγάπη ου ζητεί τά έαυτῆς» (Α' Κορ. 13.5).

Όλα αυτά μάς τα θυμίζει σήμερα ο απόστολος Παύλος, προκειμένου να συνεχίσουμε τον αγώνα μας, και ειδικά ετούτη την ευλογημένη περίοδο της Μεγάλης Τεσσαρακοστής, με αδιάπτωτο σθένος, με νήψη, δηλαδή με προσοχή μεγάλη και επιφυλακή των πνευματικών μας αισθήσεων, με πίστη στα σωτήρια λόγια του Κυρίου μας Ιησού Χριστού, με μετάνοια, με εξομολόγηση καρδιάς, με προσευχή προς τον Θεό και με αγάπη προς τον πλησίον. Ας μη αθετήσουμε, λοιπόν, την σωτηρία μας, ας μη αποκάμουμε από τις τρικυμίες του βίου, ας κάνουμε πράξη στην ζωή μας τις εντολές του Χριστού, ο οποίος είπε ότι «εάν τις αγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτόν ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν» (Ιω. 14.23). Η αρχή δηλαδή της αγάπης προς τον Θεό είναι η τήρηση των εντολών του, και το τέλος αυτής είναι η κοινωνία με τον Θεό, τον Πατέρα, τον Υιό και το Άγιο Πνεύμα. Αμήν.

Ο ΑΓΙΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ, Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΙΣΛΑΜ

Πρωτ. Βασιλείου Α. Γεωργοπούλου, Λέκτορος Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.

Τη δεύτερη Κυριακή των Νηστειών της Μεγ. Τεσσαρακοστής η Εκκλησία μας προβάλλει και τιμά για δεύτερη φορά μέσα στο εκκλησιαστικό έτος μία κορυφαία πατερική φυσιογνωμία, τον Αγ. Γρηγόριο, αρχιεπίσκοπο Θεσσαλονίκης, τον Παλαμά. Το γεγονός αυτό είναι μία καλή αφορμή για να προσεγγίσουμε από ορθόδοξης πλευράς, με οδηγό μας το πρόσωπο τού ιερού Πατέρα, ο οποίος εκφράζει την εκκλησιαστική διδασκαλία κατά τρόπο ακέραιο, αυθεντικό, σαφή και κρυστάλλινο, μία θεωρία που υπάρχει στη σύγχρονη, ετερόδοξη κυρίως ακαδημαϊκή διάνοηση (π.χ. Karl Josef Kuschel, Bertold Klappert, Smail Balic, Jonathan Magonet, Thomas Nauman) κ.α. και σχετίζεται άμεσα και με την προβληματική των σύγχρονων διαθρησκειακών διαλόγων.

Πρόκειται για τη θεωρία των λεγομένων «Αβρααμικών θρησκειών» που αρχικά πρωτοδιατυπώθηκε από τον Γάλλο Ισλαμολόγο και μυστικιστή, τον Louis Massignon (1883-1962). Σύμφωνα με τον πυρήνα της εν λόγω θεωρίας οι τρεις μονοθεϊστικές θρησκείες, Χριστιανισμός, Ιουδαϊσμός και Ισλάμ έχουν: α) κοινό πατέρα τον Αβραάμ, β) κοινή αφετηρία και αναφορά, την πίστη τού πατριάρχη Αβραάμ στον ένα Θεό, και γ) το κοινό καθήκον τού πιστού να υπακούει στο θέλημα τού Θεού¹. Ανάλογη προβληματική σχετικά με την ομολογία της πίστης στον Αβραάμ και την αντίληψη, ότι οι Μουσουλμάνοι προσεύχονται μαζί με τους χριστιανούς στον ένα Θεό θα υιοθετηθεί επισήμως από την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία κατά τη Β' Βατικάνεια Σύνοδο².

Στα πλαίσια της διαθρησκειακής προβληματικής η εν λόγω θεωρία προτείνεται και καλλιεργείται με σκοπό την υπέρβαση της ιστορικής αντιπαλότητας και της θρησκευτικής βίας, με την υποτιθέμενη ανάδειξη της κοινής προέλευσης και των κοινών στοιχείων τούτων των θρησκειών. Οι τρεις αυτές θρησκείες, σύμφωνα με τον Karl Josef Kuschel, έναν σημαντικό εκφραστή της, είναι αδέρφια ως προς την πίστη στον Θεό τού Αβραάμ³. Έμφαση δίνεται στον ένα Θεό, στην υπερβατικότητά του και στη διάκρισή του από τον κόσμο. Ταυτοχρόνως με εξεζητημένες αναλύσεις προσπαθούν να υπερβούν ή και να συνθέσουν όχι μόνο τις διαφορετικές θεολογικές αρχές αλλά και τους διαφορετικούς τρόπους κατανόησης και αυτού τού προσώπου τού πατριάρχη Αβραάμ που υπάρχουν μεταξύ των τριών θρησκειών.

Στην ίδια συνάφεια από τους υποστηρικτές της εν λόγω θεωρίας χρησιμοποιούνται και οι όροι «Αβρααμική οικουμένη», «Αβρααμικό πνεύμα» και «Αβρααμική πνευματικότητα». Είναι βάσιμη όμως αυτή η θεωρία; Αποτελεί σωστό μοντέλο προσέγγισης και αλληλοκατανόησης ανθρώπων διαφορετικών θρησκευτικών πεποιθήσεων; Μπορεί να γίνει αποδεκτός ο ισχυρισμός ότι και οι τρεις θρησκείες είναι αδέρφια ως προς την πίστη στον ένα και τον αυτόν Θεό;

Σύμφωνα με τη διδασκαλία τού άγ. Γρηγορίου τού Παλαμά, Ιδιαίτέρως όσον αφορά στο σκέλος της σχέσης Χριστιανισμού και Ισλάμ, αναμφισβήτητα όχι.

Ο ιερός Πατέρας γνώρισε το Ισλάμ κατά τη διάρκεια της αιχμαλωσίας του από τους Τούρκους το 1354, διαλέχθηκε τρεις φορές με εκπροσώπους του, ομολόγησε και διατύπωσε με σαφήνεια την ορθόδοξη χριστιανική διδασκαλία, επισήμανε το ριζικώς διαφορετικό περιεχόμενο και τον τρόπο κατανόησης τού Θεού που υπάρχει μεταξύ Χριστιανισμού και Ισλάμ⁴, όπως επίσης και τον διαφορετικό τρόπο κατανόησης τού προσώπου τού Χριστού⁵. Τονίζει με σαφήνεια σχετικά με τις θεολογικές αφετηριακές προϋποθέσεις τού Ισλάμ: «*Τον δε Μεχουμέτ (σ. Σ. τον Μωάμεθ) ούτε παρά των προφητών ευρίσκομεν μαρτυρούμενον ούτε τι ξένον ειργασμένον και αξιόλογον προς πίστιν ενάγον. Δια τούτο ου πιστεύομεν αυτώ ουδέ τω παρ' αυτού βιβλίω*»⁶.

Με αφορμή μάλιστα τις ισλαμικές αντιλήψεις περί Χριστού επισημαίνει στο ποίμνιο του: «*Προσέχετε μη ευρεθήτε όπως αυτοί εδώ, που, ενώ τον τεχθέντα από την παρθένο τον ονομάζουν Λόγο του Θεού και πνοή του και Χριστό, δηλαδή Θεάνθρωπο, έπειτα τον αποφεύγουν φρενοβλαβώς και τον αθετούν σαν να μη είναι Θεός*»⁷. Υπογράμμιζε στις συζητήσεις του ότι κατά τη χριστιανική πίστη το «ένas Θεός» είναι αλληλένδετο, αδιάσπαστο και με το «Τριαδικός». «*Εν γουν τα τρία και τα τρία εν*»⁸. Ο χριστιανός ομιλεί πάντοτε σχετικά με το μυστήριο τού Θεού για «*Τριάδα εν Μονάδι, Μονάδα εν Τριάδι και Μονάδα άμα και Τριάδα*», πράγμα αδιανόητο για το Ισλάμ, όπως φυσικά και για τον Ιουδαϊσμό. «*Ουκούν ο Θεός τρία, και τα τρία ταύτα εις έστι Θεός και δημιουργός*»⁹. Ο άγ. Γρηγόριος ο Παλαμάς δεν παρέλειψε επίσης να αναδείξει στις συζητήσεις του με τους Μουσουλμάνους ότι και τα κοινά εξωτερικά στοιχεία που υπάρχουν (π.χ. προσευχή, ελεημοσύνη) έχουν διαφορετική θεολογική αφετηρία και δεν προϋποθέτουν απλώς μία κοινή μονοθεϊστική εκδοχή τού Θεού¹⁰.

Η επιχειρηματολογία τού ιερού Πατέρα βεβαίως δεν εξαντλείται στα όσα ενδεικτικώς επισημάναμε, πλην όμως είναι ικανά, νομίζουμε, να δείξουν τη μεγάλη διαφορά που υπάρχει μεταξύ Χριστιανικών, Ισλαμικών άλλα και των Ιουδαϊκών αντιλήψεων κατ' επέκταση. Δεν είναι τυχαίο μάλιστα το γεγονός ότι η απόλυτη πιστότητα τού άγ. Γρηγορίου τού Παλαμά στα δεδομένα της εν Χριστώ Ιησού θείας Αποκαλύψεως, δεν τον οδηγεί σε αβαρίες περί την πίστη παρά τις ταλαιπωρίες της αιχμαλωσίας του.

Ταυτοχρόνως όμως τον οδηγεί να κατανοήσει με χριστολογική προοπτική και αυτή τη θέση ενός αλλόδοξου συνομιλητή του «*ότι θα έλθει κάποτε καιρός που θα συμφωνήσουμε μεταξύ μας*», αναφέροντας: «*Συνεθέμην γαρ μνησθείς της του αποστόλου φωνής, ότι επί τω ονόματι Ιησού Χριστού παν γόνυ κάμψει και πάσα γλώσσα εξομολογήσεται ότι Κύριος Ιησούς Χριστός εις δόξαν Θεού Πατρός, τούτο δ' έσται πάντως εν τη Δευτέρα παρουσία του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού*»¹¹.

Σύμφωνα με τον π. G. Florofsky «*ημπορούμεν να θεωρούμεν τον Γρηγόριον Παλαμάν ως οδηγόν μας και διδάσκαλον εις την προσπάθειάν μας να θεολογούμεν από της καρδίας της Εκκλησίας*»¹². Είναι σαφές ότι με βάση τη διδασκαλία τού άγ. Γρηγορίου τού Παλαμά, η θεωρία περί «Αβρααμικών θρησκειών» είναι πολλαπλώς ελλειμματική και ιστορικά ανέρευστη.